ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Василенко Михайло Юрійович
студент ІІІ курсу групу «Б» відділення «Землевпорядкування».
Викладач землевпорядних дисциплін
Протасова Ірина Михайлівна.
Бобринецький технікум ім. В. Порика Білоцерківського НАУ

Україна за наявністю родючих земель – одна з найбагатших країн світу. Висока природна продуктивність ґрунтового покрову визначає провідну роль земельного фонду, як одного з важливих видів ресурсів економічного розвитку України, її національного багатства, головного засобу виробництва в сільському господарстві. Рівень використання земельних ресурсів характеризує Україну як державу, в якій надзвичайно широко і екологічно-незбалансовано використовуються ці ресурси. [2].

Земельні ресурси — це складне поняття, до якого умовно належить визначення "природно-соціальне утворення", що характеризується ознаками просторового та інтегрального ресурсів — протяжністю, рельєфом, надрами, водами, ґрунтовим покривом, рослинністю, іншою біотою, а також є об'єктом господарської діяльності й розселення, визначає екологічні умови життя людей. Земельні ресурси — сукупні ресурси земної території, як просторового базису, господарської діяльності і розселення людей, засобу виробництва, її біологічної продуктивності та екологічної стійкості середовища життя.

Україна має надзвичайно високий рівень освоєності земельного фонду. Із загальної площі України 60,4 млн. га., площа сільськогосподарських угідь становить 34,4 млн. га (70,5%), Розораність земель є найвищою в світі й досягає 57 % території країни. Структуру земельних ресурсів України приведено в таблиці 1.

1. Земельні ресурси та їх структура

Види земельних ресурсів	млн, га	% до загальної площі
Орні землі	34.4	57
Сади, виноградники та інші багаторічні насадежння	1.1	1.9
Сіножаті, пасовища й перелоги	7	11.7
Разом сільськогосподарських угідь	42.4	70.5
Ліси, захисні лісонасадження і чагарники	10.2	16.6
Болота	0.8	1.3
Водойми	2.4	3.9
Піски і яри	0.5	0.8
Шляхи	1	1.6
Інші землі	3.3	5.3
Усього	60.4	100

Найвища частка орних земель — у степових районах (70 — 80% від орних земель) і лісостеповій зоні. Пасовища зосереджені, в основному, в Карпатах, на Поліссі та в південно-східних степових областях, сіножаті — в долинах рік лісової і лісостепової зон.

Сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафтів [5].

Надмірна розораність призводить до збільшення площі еродованих сільськогосподарських угідь, яких у нашій державі вже близько 15 млн. га. При нераціональному використанні орних земель поширюються процеси деградації ґрунтів, поверхня яких піддається ерозії, перезволоженню, підвищується кислотність та інше. З метою оптимізації земельного фонду України необхідно здійснити заходи щодо вилучення з інтенсивного обробітку деградованих і малопродуктивних земель, до яких відносяться сільськогосподарські угіддя, які мають низьку родючістю та господарське використання яких, за призначенням, стало економічно неефективним [3].

Саме через високу розораність земельні ресурси України мають цілу низку проблем.

На даному етапі розвитку сільське господарство зіштовхнулось з проблемами, які погіршують екологічний стан ґрунтів, неможливість їх подальшого використання в сільському господарстві. Найбільш поширеними з них є:

- антропогенний фактор;
- нераціональне природокористування;
- деградація ґрунтів;
- забруднення ґрунтів;
- самовільне захоплення;
- висока розораність;
- ерозія ґрунтів;
- підтоплення та затоплення.

Відтворення земельно-ресурсного потенціалу в Україні в умовах сучасного землекористування – проблема актуальна, складна і багатогранна [4].

І щоб вирішити, ці проблеми потрібно чітко контролювати використання земельних ресурсів, проводити екологічні експертизи та приймати відповідні рішення для покращення стану ґрунту.

Особливо проблеми використання та контролю земельних ресурсів зачіпає орендне землекористування України. Так сталося, що в результаті проведення земельної реформи в Україні переважає орендне землекористування. Відсутність належного контролю за орендарями земель призводить до: того що орендар на протязі 3-5 років вирощує соняшник на одному полі та має величезний прибуток, а землевласник потім отримує непродуктивну земельну ділянку.

Результатом цих дій є зниження складу гумусу у ґрунтах. За твердженням професора О.П. Канаша в середньому вміст гумусу складав в ґрунтах України станом на 1991 рік до 2%, а станом на 2012 рік за приблизними оцінками

складає в районі 1%. А як відомо один міліметр гумусу утворюється за термін, який складає від 300 до 1000 років.

Якщо так буде тривати і далі то Україну чекає знищення всіх родючих земель, і як наслідок продовольча криза країни.

Цю проблему можна класифікувати, як проблему законодавчого характеру початкового періоду розвитку капіталістичних відносин в Україні.

Шлях її вирішення є наступним: Щоб оцінити дії потрібно кожен рік проводити лабораторні аналізи та оновлювати паспорт поля, щодо вмісту азоту, калію і гумусу загалом. Але треба врахувати що зараз це коштує великих затрат, особливо з урахуванням девальвації гривні за останні роки.

Паступне, змінити законодавство про оренду землі. Треба створити умови, щоб договір оренди укладався строком неменше 8 років. Адже 8 років – це термін, який потрібен для проходження повного циклу сівозміни.

Також земельні ресурси України мають ряд інших проблем. Одна з них це проблема забруднення. Очищенню ґрунтів великою силою буде сприяти створення офіційних сміттєзвалищ та підприємств швидкої переробки сміття.

Також можна сказати, що в вирішенні цієї проблеми допоможе система раціонального використання.

Деградація ґрунтів несе за собою погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу антропогенних та природніх факторів.

Потрібно контролювати якісні та корисні властивості ґрунтів, своєчасно підвищувати їх вміст у ґрунті. Самовільне захоплення ґрунтів призводить до катастрофічних наслідків. Неможливість контролю розораності та будівництва на високопродуктивних землях без зняття верхнього шару призвело до проблеми використання землі не за цільовим призначенням.

Вітрова та водна ерозії негативно впливають на цілісність ґрунтового покриву. Вітрова у свою чергу видуває верхній шар та знищує рослини, які ростуть у верхніх шарах та погано закріплені. Негативним наслідком водної ерозії є змив і розмив ґрунту, які відбуваються на схилах. Кожного року відбувається втрата врожаю, від ерозії.

Від атмосферних опадів і танення снігу відбувається змив лесових порід що призводить до утворення ярів.

Процеси підтоплення і затоплення розвиваються в умовах неправильного штучного зрошення. Вони мають на меті знищення рослинності, неможливість використання земель у сільському господарстві.

Щоб запобігти цим процесам необхідно розробити комплекс заходів захисту сільськогосподарських земель, природних ландшафтів, населених пунктів, територій під забудову, промислових, транспортних об'єктів та окремих споруд.

Потрібно зрозуміти, що якщо ми не будемо раціонально та бережно використовувати земельні ресурси це призведе до катастрофічних наслідків з неможливістю повернути все до початкової стадії.

Загалом дуже велика розораність земельних ресурсів Україна, яка є наслідком використання низькопродуктивних технологій ведення сільського господарства минулого століття, та не відрегульована законодавча база, недостатнє фінансування, яке не дозволяє забезпечити високоефективне використання земельних ресурсів, соціальна нерівність та низький ступінь законодавчої прозорості судової системи, відсутність культури ведення бізнесу в нашій країні є причиною знищення українських чорноземів. Адже тільки так можна охарактеризувати ці процеси, які у даний час відбуваються на наших очах.

Саме тому обов'язком молодих спеціалістів землевпорядної галузі є підняття всіх цих проблем, з подальшим їх вирішенням.

Список використаної літератури:

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Мерсель-Веселяка, М.М.Федорова. – К.: ННЦІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Бабміндра Д. І. Земельні ресурси України та їх використання / Д.І. Бабміндра, А. М. Третяк. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2003. – 143 с.

3. Бабміндра Д.І. Класифікація ґрунтів України, як наукова передумова екологобезпечного землекористування для покращення міжнародної інвестиційної діяльності: моногр. / Д.І. Бабміндра. – Київ, 2010. – 780 с. …
4. Дорош Й.М. Еколого-економічні основи формування інституту обмежень та обтяжень при використанні земель. – Київ: ТОВ «ЦЗРУ», 2007. – 236 с.
5. Третяк А.М. Землевпорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій: Навч. посібник. / А.М.Третяк. – Київ: ТОВ «ЦЗРУ», 2008. – 576 с.